

ПАРЛАМЕНТ

Тамамланган жумушланы тинтгендиге, борчла салынгандыла

КЪМР-ни Парламенти пленар жыйылыуунда КЪМР-де ич ишле министри полицияны генерал-лейтенанты **Василий Павлов** былыт республикада криминоген болумну эсеплерин чыгарганды эмда быйылга салынган борчланы билдиргенди. Кенгешни спикер **Татьяна Егорова** бардырганды.

Хар замандача, энчи эс акъылбалык болмагъанланы бузукълукладан сакълуга бурулганды. Ёсюп келген тёлуюно аманлыкълуга тартханланы ишлерин тохтатыу жаны бла мадарла этилгендиге, ол санда интернетде да. Министр билдиргенича, уголовный ишлени тинтиу бийик даражада толтурулады, ол санда алгын жыллада этилип, алай аманлыкъланы ачыкъланмай тургъан ишлени сюсюге энчи эс бурулады. «Адамны саулуугуна билип ауур заран салыу, артыкълукъ этиу, талауур, тонау, аманлыкъланы кыуум кырау, право нызамны сакълуга чыбыул дегенча ауур ишле барысыда тинтилгендиге», - дегенди министр.

санда 16 законсуз цехни иши тохтатылганды, этил спиртни, аракъланы законсуз ташыу бла байламлы 257 кезиу тохташдырылганды. Халкъны, бютюнда ёсюп келген тёлуюно, наркотики хатасындан сакълуга полициячыланы ишлеринде энчи жерни алады. Докладчыны айтханына кёре, былыт наркотикини сатыу бла байламлы аманлыкъланы кереге кёп ачыкълангандыла, ууну ичген жерлени тохташдырыу жаны бла жумушла да толтурулгандыла. Республикага наркотикини бла башха уулу затланы

лушукълары бла этилген аманлыкъландыла. Эсепте алынган бузукълукъланы хар тёртюнчюсю ИТ-технологияланы болушукълары бла этилгенди. Инсанларыбызны хыйлачыла алданып квалгъанлары аланы право жаны бла билимлеринде кемчиликле, бу аманлыкъланы ангълатау тийишли даражада бардырылмагъаны бла байламлыды. Аны эсге алып, министерство белгиленген кемчиликлени кетериу жаны бла мадарла толтурганды. Ол а хайыр келтирмей кыюймагъанды. Былыт информация технологияланы болушукълары бла этилген аманлыкъланы саны тёрт кереге азайтылганды, - деп билдиргенди докладчы.

Жашгъан ичиге бла наркотикиге къажар
Законсуз ичги эм спирти болгъан суусунла, жалгъан аракълы жарашдырыу жаны бла аманлыкъланы тохтатыу бла бурулган мадарла да этиледиле. Ол жаны бла тийишли жумушла толтурулуп, былыт 27 бузукълукъ этилгени ачыкъланганды. Ол

ХАЗЫРЛАНЫУ

Багъланы кётюрюлгенлери чырмау тийюлдю

КЪМР-ни эл мюлк министри Хасан Сижажев айтханга кёре, тыш кыраллы урукъланы бла химикатланы багълаларына кёшулгъанлыкълуга, урукъл салыуда тийгъыч болушукъ тийюлдю.

тонна чакълы урукъл кьоратылганды, ол бюгюнлюкде жетерча барды. Аны бла бирге семитригиле бла да толу сунай россияли предпритияла жалчытырыкълдыла. «КЪМР-ни эл мюлк пред-

ядан кьуралады. Препарат графика бла келтириледи. Бюгюнлюкде регион 30 мингден аслам тонна кыстырыкъл этгенди. Ол план бла жаш башы кезиулу ишлеге кьоратылгъаны 45 процентин тутады.

- Аны бла бирге тийишли жумушланы тамамларга энчи техника да хазырды. Кышлыкълада да иги болум сакъланады. Арт жыллада программаланы хайыры бла аграрчыла жангы энчи техникаланы да иги кесегин аладыла. Быйыл да мюлкле 16 трактор бла мал аш хазырлагъан комбайн кьоллу болгандыла. Аладан тогузуу суулизинге берилгенди.

Аны юсюнден бизге ведомствону пресс-службасындан билдиргендиге. Быйыл жаз башы сабан ишле былытдан алгъаракъ башлангандыла эм, башха замандача, 281,2 минг гектарда тамамлангандыла. Жерчиликде кьармашханланы импорт урукълну орунуна кесибизниклини хайырлангандыла неда башха ёсюмлюк орнатырга онглари барды. Ол себепден ишлеге чырмау салырча сылтау жокъду.

Министр айтханга кёре, республикада жаз башы сабан ишлени кесибизниклини хайырлангандыла неда башха ёсюмлюк орнатырга онглари барды. Ол себепден ишлеге чырмау салырча сылтау жокъду.

Мелиорацияны тийишли халда бардырыу ючюн а «Агропромышленный комплекс продукцияны экспорту» миллет проектге кёре, жауун халда суу сугъаргъан машинала план бла келтириледи. Алай энди аланы багълаларына кёшулгъаны да эсге алырга туюшерикди. Аны бла бирге льготалы лизингни чеклеринде мындан арысында да да мюлк-техника мурдор кючлене барлыкълды.

Ведомствону эсеплерине кёре, былыт мирзеу эм кьудору битимледен 1,286 миллион тонна жыйылганды. Ол а 107,8 процентге кёлдю. Болсада былыт республикада биринчи кере мирзеулюк нартохден 1005,8 миинг тонна алынганды. Андан сора да, чеплеуден - 32,5, тахта кёлгелден - 314,8, картофдан - 140,2 эм нанькълудан бла жемешледен 535,5 минг тонна чыкълганды.

Министр айтханга кёре, республикада жаз башы сабан ишлени кесибизниклини хайырлангандыла неда башха ёсюмлюк орнатырга онглари барды. Ол себепден ишлеге чырмау салырча сылтау жокъду.

Министр айтханга кёре, республикада жаз башы сабан ишлени кесибизниклини хайырлангандыла неда башха ёсюмлюк орнатырга онглари барды. Ол себепден ишлеге чырмау салырча сылтау жокъду.

Министр айтханга кёре, республикада жаз башы сабан ишлени кесибизниклини хайырлангандыла неда башха ёсюмлюк орнатырга онглари барды. Ол себепден ишлеге чырмау салырча сылтау жокъду.

Министр айтханга кёре, республикада жаз башы сабан ишлени кесибизниклини хайырлангандыла неда башха ёсюмлюк орнатырга онглари барды. Ол себепден ишлеге чырмау салырча сылтау жокъду.

Эсге тутуу

Таулу кийизни даражасын бийикге чыгарганды

2 бет

Ораза

«Рамазан ай табынуу, тазалануу кезиуюдю»

Сыйлы Рамазан ай быйыл, ал тергеулеге кёре, апрельни биринчи конлерине туюшерикди. Болсада КЪМР-ни Муслиманларыны дин управленийсы, раис-иймамланы жыйылыуун бардырып, айны болумуна кьарал, бу сыйлы кюн энта шарт тохташдырылганды.

Тюбешуу

Тарыхыбызны эсгергендиге

4 бет

Жыйылыуу

Кёп фатарлы юйле бла байламлы ворүүланы сюзгендиге.

Къабарты-Малкъарны Къурулуш эмда жашау журт коммунал мюлк министрствосунда бардырылган кенгеше СКФО-да кёп фатарлы юйлеге тынгылы ремонт этиуно сюзгендиге. Жыйылыуу министри орунбасары **Роман Котченко** бардырганды.

Бизни республикада эмда Дагъыстанда тийишли фондланы башчылары **Магомед Алиев** бла **Къулийланы Муштафир** бу ишни энчиликлери

ни юсюнден хабарлагъандыла, шёндюго дуняда багълала терк-терк тюрлене баргъан кезиуде ремонт программаланы тамамлау амалланы туура этгендиге. Дагъыда ишде чыгъа тургъан кемчиликлени кетериуде бир бирлерини сынамлары бла шагъырейленгендиге. Андан сора да, былай юйлеге тынгылы ремонт этиуно кыйиматлыгыгын кючлендирича, федерал эмда регион

Промышленность

Жангы онгла ачыладыла

«Къабарты-Малкъарда промышленность предпритияла тийишлисича ишлейдиле, проишествову тиймай, андан ары айны барырга таукелдиге», - дегенди республиканы Промышленность, энергетика эмда сатыу-алуу министрствосуну келечиси Анзор Ахомотов.

Регионда эм уллу проишествову предпритияладан бирине «DARIY» холдингни бёлюмоу саналады. Ол 2003 жылда ачылганды, Бахсан шахарда ишлейди. Фабрикада алты цех барды. Алада

орнатылган оборудованианы саны 750 болады. Ичлеринде быстыр тигиучю, кьумач соизуучю, кийимлени юслеринде суратла ишлеучю машинала да бардыла. Урунганланы саны тёрт жюзге жетеди. Предпритияда юс кийимлени кёп тюрлюлерин чыгъардыла. Ол санда сабийлеге, кьагъанакълуга тийишлилерин да. Бир сменге 25 минги жарашдырылады. Кьумачны Россейден, Кытайдан, Узжылда ачылганды, Тюркден да ташыйдыла. Кийимлени жангы тюрлюлерин кьурагъан ди-

ЭСЕПЛЕ

Малчылыкъ продукцияны ёлчечи азаймагъанды

Шимал Кавказстатдан билдиргенлерине кёре, быйыл январьда бла февральда Къабарты-Малкъарда тууар эмда тауукъ этден (союлмагъан ауурлукълда) асламыракъ чыгъарылганды. Озгъан жылны ол кезиуде бла тенгледиргенде, ёсюм беш процент болганды. Дагъыда бир кесекге кёбюрек

(58,1 минг тонна) сют сауулдиргенлерине кёре, быйыл январьда бла февральда Къабарты-Малкъарда тууар эмда тауукъ этден (союлмагъан ауурлукълда) асламыракъ чыгъарылганды. Озгъан жылны ол кезиуде бла тенгледиргенде, ёсюм беш процент болганды. Дагъыда бир кесекге кёбюрек

жалчытыныдыла. Малланы саны да озгъан жылдан аз болмагъанды. Шёндю аланы хайлыкълуга чыгарганы хазырланадыла», - дегенди министри орунбасары Мачраил Шетов.

ЭРКИН ТУТУШУУ

Мусукаланы Исмайыл — Европаны чемпиону

Будапеште эркин тутушуудан Европаны чемпионаты бардырылганды. Анга жерлешибиз, бюгюнлюкде Венгрия ючюн эришген Мусукаланы Исмайыл да кьатышханды.

Исмайыл 65 килограммга дери ауурлукъ кьауумда тутушханды. Битеу тюбешулерин хорлам бла бошай келип, ол финалда азербайджанлы Гаджи Алиев бла тутушханды. Алиев Олимпиада оюнланы эки кере призёрду, дуняны юч кере чемпиону, Мусука улу дуняны 2019 жылда чемпионатыны доммакъ призёрду, 2020 жылда дуняны кубогунда «кюмошно» алганды. Ол кубокда да ахыр тюбешуу Гаджи бла болгъан эди, анда жерлешибиз 7:6 эсеп бла хорлагъанды.

Алай кубокда Алиев бир кесек очко алагъан эсе, бу жол Исмайыл анга аллай онг бермегенди. Биринчи кезиуде аны алгъа партерге кёчюрюп тутушханды, ызы бла эки кере тёртбаллек буруп аударганды. Ахырында уа тёртбаллек контрприёмну бардырып, чемпион атны алгъанды. Бу чемпионатда Исмайылны тюбешулерини битеулю эсеби 33:1 болганды.

Талай жыл мындан алгъа Исмайыл спорт

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Тамамланган жумушланы тинткенди, борчла салынгандыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Законлагга бузуклыкка этип, тыш кыралладан келген инсанланы ачыкка ала алыны жоллары кесуу иш да тамамланады. Кыруулушлада, сатыу-алуу ба- зарлада, тыш кыраллыла бирге жасаган жерледе тинтиуле бардырыладыла, аланы кезиу- юне законлагга бузуклыкка этгенле ачыкка алынылды.

Шаргла

Жолда жорюуге кыатышхан- ланы сауукларынын, кыоркчу- усузукларынын саклау жаны бла борчлагга баш магъана бериледи. Докладдан белгили болганыча, былтыр аварияланы санын 14 процентте, алада жоюл- ганыланы (15 процент) эмда жа- ралы болганыланы (18 процент) да азайтырга кыолдан келгенди.

Жол-транспорт болумуны эм аланы ауурукларынын азай- тууга «Кыоркчуусуз эм каче- стволу жолла» миллет проектни

«Жолда жорюуно кыоркчуусуз- лугу» регион проекти себеплик этеригине ишексиме, – деп белгилегенди министр.

Ахырында ол профилактика мадарланы игилендирирге керек- лисине эс бурганды, ол санда ата-анала ичип, аманлыкка кыатышханларын, сабийлеге артыктык этиу кезиуле жар- дырханларын чертгенди. «Биз бор- чларыбызны толтурган кезиуде, адамла бла тобешгенде, торло- торлю комиссияланы ишлерине кыатышкандал халкыны оюмун, аксылын иги жумушлагга бурур- гга, аманлыккадан тыярга бите- онларыбыз бардыла. Мындан ары да ич ишле министрствону кыулукчулары бу борчларын бийик даражада толтурурга жа- зырдыла», – дегенди ол.

Соруула

Депутатланы министрге со- руулары кеп болганды. Парла- ментарийле контрафакт

продукция сыйрылгандан сора кыйры элтилингеннин, сауутланы законсуз жорюуно тохтатууну, право низам- лык кыатышханларын арасында бузуклыкканы юслеринден билирге сыйгенди.

Дагыда хауле жаныуарла адамланы кыапханлары бла байламлы кезиулени юслерин- ден да барганды сёз. Минис- трни айтханына керё, Нальчик- де алагга энчи жер ишлетуу жаны бла башламчылыкны МВД толтуруучу власть орган- лага бергенин. Ол кыабил керюлгенди. Приотха аха да белюнгенди. Жууук кезиуде уа законлагга тюзетиуле ха- зырларга белгиленеди. Анга керё, инсанла итти, киштикти юйлерине алган кезиуде, ала- ны эсепге салырга, чип бла жалчытырга борчул этилик- диле. Ола жаныуарны орамга атып кыйганданы жууаплы

этерикди, деп чертгенди Васи- лий Павлов.

Парламентни спикери Таты- на Егорова акылбалык бол- маганланы арасында аман- лыкчылыкка азайган эселе да, бузуклыкка кыайтырып кыатышханла болганларына жарсыганды. Министр жуа- плы ведомстволу бла барды- рылган профилактика мадар- ланы белгилегенди. Болсада ол акылбалык болмаганланы ишлери жаны бла инспекторла, жууаплы комиссияла борчла- рын тийишли даражада толту- магъанларын, бу кемчиликни кетериуу жаны бла мадарла бар- дырылганларын чертгенди.

Ахырында Татына Борисовна ич ишле органланы жетишимле- рин белгилеп, Василий Павло- ва тынгылы доклад этгени ючюн ыразылыгын билдиргенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ЖАМАУАТ ПАЛАТА

Ал жанында – гжраждан обществовону айныу амаллары

Кыабарты-Малкыарны Жамауат палатасында 2019-2022 жыл- лада республикада гжраждан обществовону болуму тинтилгенди.

Гжраждан общество регионда кыалай айныганыны, аны ин- ститутларыны, коммерциялы болмагъан секторну кырал власть органла бла байлам- лыгыны юсюндөн докладды палатаны башчысы **Хазратали Бердов** этгенди. Ол белгиле- генича, республикада гжраждан обществовону институтлары асламдыла, аланы кызуумларына регионну эм аны районларында палатала, политика партияла, толтуруучу власть органлада жамауат советле, волонтер би- ригуле эм башхала киределле, ала барысы да кеп чыгга тур- ган жарсыланы тамамлауга тири кыатышдыла.

Хазратали Александрович айтханыча, палата кырал власть эм жер-жерли само- управление органла бла бай- ламлыкка жорюутеди. Гжраждан обществовону бюгонлюкде жамауат жашуану кыайсы жанында да синггерча амалла излейди, ишин бусагъатдагы излемге керё кыраиды. Аны бла бирге жамауат социал жаны бла бирча болмагъаны эсленеди, ол санда мулк, маданият даражасы бла да. Ол а адамланы башха-башха социал кызуумларында бир бирге ушамаган социал, тин, культура излемлени туудурады. Этилген ахчы атлама гжраждан обществовону тохтатханына, аны

инфраструктурасы кыуралга- нына шагъатлык этеди, ол а бюгонлюкде – Кыабарты-Малк- кыарны 100-жыллыгы жетген- де – бютон магъаналды.

Республиканы Башчысы черт- генича, юбилейге 10 жангы школ, Бахсада водовод, Ши- мал Кавказда эм уллу поли- клиника, онкология диспансер, чыгъармачылык бла юреш- тен жаш тёлөгө ара, элдеде палатала, политика партияла, толтуруучу власть органлада жамауат советле, волонтер би- ригуле эм башхала киределле, ала барысы да кеп чыгга тур- ган жарсыланы тамамлауга тири кыатышдыла.

Хазратали Александрович айтханыча, палата кырал власть эм жер-жерли само- управление органла бла бай- ламлыкка жорюутеди. Гжраждан обществовону бюгонлюкде жамауат жашуану кыайсы жанында да синггерча амалла излейди, ишин бусагъатдагы излемге керё кыраиды. Аны бла бирге жамауат социал жаны бла бирча болмагъаны эсленеди, ол санда мулк, маданият даражасы бла да. Ол а адамланы башха-башха социал кызуумларында бир бирге ушамаган социал, тин, культура излемлени туудурады. Этилген ахчы атлама гжраждан обществовону тохтатханына, аны

аланы ишлери жандауурлук, маданият, юйретуу бла бай- ламлы эсе.

КыМР-де Адамланы эркин- ликлери жаны бла уполномо- ченный **Зумакулланы Борис** республикада гжраждан обществовону тохтатханында уллу иш тамамланганын белгилегенди. Аны айтханына керё, тынгы- лы право база жарашдырыл- ганды, палатаны жамауатны кыайгы этирген проблемала- ны ачык тинтирча башламчы- лыгы уа аны айныуна жангы кюч берликди.

Миллетлени ишлери эм жамауат проекте жаны бла министрни орунбасары **Гер- гоькыяны Джамбулат** этген докладха керё, 2019 жылда КыМР-де эсепте 912 коммер- циялы болмагъан организа- ция (НКО) тургандыла, 2020 жылда – 916, былтыр а аланы саны 896-гъа тюшгенди. Бол- ган жарсыланы тамамлауда власть органлагга аслам болу- шулукну социал жумушланы тамамлагъан НКО-ла этеделле. «Коммерциялы болмагъан сек- торга ресурс араланы кыурап, НКО-лагга грант болушлук

этер эм быллай организацияла- ны власть бла ушакыгга кыошар ючюн кючю амазга тийиш- лиди», – дегенди ол.

Уруну эм социал кыоруула- ны министрни орунбасары **Рат- мур Акканов** толтуруучу власть органлада жамауат советле, жалчытылган жумушланы качестволарына багга бичген советле бла система халда иш- леуно магъаналылыгын черт- генди. Ол ангылатханыча, ала власть органланы ишлерине ачыкчылыктарына, аланы гжра- жан обществовону институтлары бла байламлыкларына эм жа- мауат контролну тамамлауга себеплик этеделле.

Жамауат бла властыны ара- ларында ушакыгы юсюндөн Май району палатасыны баш- чысы **Светлана Герасимова** да айтханды: «Бизде палата ишленген юч жыл болады. Бу заманы ичинде ол халкыны гжраждан тирилгин ёсдюрюуде уллу магъананы тутханын кер- гюзторге жетишгенди».

Жыйылыуда бирча кыол кётю- рюу бла палатаны башчысыны докладды кыабил керюлгенди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфиа.

Болатланы Мажмудини кыы- зы Людмила Огъары Малк- карданды, бийик художестволу билим алган биринчи таулу ти- ширюуду. Ол алгга Краснодарда художестволу училищени, ызы бла Тбилисиде художестволу академияны жетишмилли бо- шагъан эди. Людмила болма- са, таулу кийиз совет жыллада республикалы, битеуросейли эм халкыла аралы керюмчеледе керюзютолук туюл эди.

Миллет маданияты юсюндөн айтылмаган совет жыллада бир кеси таулу кийизни айныт- хан, ол не ёмюрледе, не заман- лада да кесини жерин алалыкж ариулык болганын керюзют- ген да Людмила болганды. Ол жандон сурат ишленгенди! Терели нактышланы орунуна – терекле, таулу тукым белгиле, гюлле... Бюгонлюкде бу жол бла баргъанла бардыла, аланы ара- ларында таулула, кыабартыла- ла, орусула да фахмуларын сы- найдыла, алай ачык айтырга керекди: Болатланы кызыларыча бири да ишлепмайды. Ол таулу кийизни бек бийик даражагга кётюргенди.

Жарсыуга, бюгонлюкде сурат ишлерге сабийни фахмусу болуп тургъанлай, ата- анала кружоклагга эл- тейди. Хау, тюзонлей шолдан сора академияга кирген кыйынды, алгга колледжю бошарга керекди, алай ис- кусствону дунясына атлам этер ючюн билим керекди. Суратла искусствода атлары битеу уллу кыралыбызда бел- гили адамларыбыз кетди: Аккызыланы Якуб, Тёпеланы Хызыр, Курданланы Валера, Болатланы Людмила, Будайла- ны Сюлемен...Ызларындан ким келеди?..

Бу соруу болмагъанча, аны аныгламагъанча, билмегенча этип тургъандан не файдас? Сайлау школлада башланьырга керекди. Огъары Малкыарны

орта школунда келген эди ис- кусствовед Анна Яковлевна Кузнецова фахмулу сабийлени излей. Сурат этерге сыйген бар- мыды дегендине, битеу класс Людмиланы бир аузудан айтхан эдиле. Ол огъуруу тиширүү эл-

Эсе тутуу

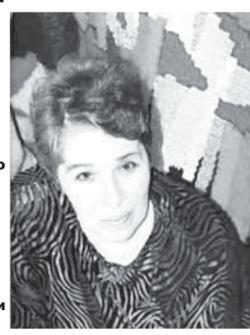
Таулу кийизни даражасын бийикке чыгъаргъанды

Малкыар халкыны байрам кюноне аталып Суратла ис- кусстволаны А.Л.Ткаченко атлы музейинде кыуралган керюмчеле бек сейрилик, кючло ишле Болатланы Людмиланы кийизлери болганына кепле шагъатлык этгенди.

Жарсыуга, бийик миллет- тизини фахмулу суратчы ду- ниядан кетгенди, алай чыгъар- мачылык бла юрешген адам унутуламыды да, ишлери бизни бла кызыгъан эселе?..

юйорю жок эди, ол дуниядан кеткенден сора фатары Людми- лагга кечер ючюн Кыайсын кыо- лундан келгени аямганды.

Кийизле кеп халкылада барды- ла. Алай хар халкыныкы энчи- ди, аланы бир бирлеринден ай-

ырган бек тынды. Болатланы Людмила таулу кийиз бетибизни бир шарты, маданиятыбызны магъаналы кесеге болганын терен ангылаганды. Анна Яков- левна Кузнецова бла битеу тау элдеге жюрюп, кёчгончюлюк- ноу азап жылларындан сора сакланган кийизлени суратха Людмила алганды. «Народное искусство карачаевцев и бал- карцев» деген китапха салган кыйыны кескизди.

Белгилисича, «Балкария» теп- сеу ансамбльге кийимлени эскизлерин да ол жарашдырган эди. Алай ишине кепле ону этерге юрешгенлерин, айтханы- ча-сыйгенича кийимле тигилме- генлерин жарып чертиучу эди.

Фахмулу адамланы юслерин- ден кеп халпарла жюрюйдюле, аланы араларында жалгъан,

ётюрок затла да. Болатланы Людмиланы модельерле бла ишлегени, байламлык жю- рюттени белгили шартды. Ол модельерле Кавказын кеп теп- сеу ансамбльлерине кийимле тигкенди. Эскизлени уа Болатланы Людмила этгенди, ол аланы автор эркинликлери бла бирге сатханды. Токъсанынчы жыллада амалы алай бол- ганды – эки сабийни ёсдюре эди. Былайда бир затны энчи чертирге сюеме: ол кесини автор ишлерин сатханды. Анна Яковлевна бла бирге жыйган материаланы угъай.

Болатланы Людмила жюрю- ген, жашаган жерде Малкыар- ны аты айтылмай кыалмагъан- ды. Аны баш иеси, Россейни сыйлы суратчысы, КыМР-ни халкы суратчысы, КыМР-ни Суратчыларыны биригиуноу башчысы болуп тургъан Виктор Абаевни чыгъармачылыгында бек кючло суратла Малкыарга аталгандыла. Жашы Абубекир бла кызы Асият шахарда жа- шагъанлыкыга, ана тиллеринде эркин селешедиле. Асият да белгили суратчыды, аны чыгъ- армачылыгында Малкыар баш темады. Бийик художестволу билими барды.

Болатланы Людмила чынты, фахмулу, билимли сурат- чыбыз эди, халкына, жууук- ларына-тенгерине жаргаган, сабийлерин да кыол аязларында тутхан. Аны чыгъармачылык ишлери Политика репрессия- лагга тюшгенлени жоюл- ганын мемориалында, А.Л. Ткаченко атлы музейде, Россей- де эм тыш кыраллада энчи коллекцияда бардыла.

Ишден эриге билмеген адам кеси заманында КыМКыу-ну педагогика колледжинде, ис- кусстволаны колледжинде эм башха окуу учрежденилада устаз болуп да турганды.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Шагырейленни

Мектепле мардалагга келиширча

Кеп болмай ишчи жолоучу- лукларыны чеклеринде РФ-ни Кырал Думасыны депутаты Геккиланы Заур бла жарыклан- дыруу, илму эмда жаш тёлюнн ишлери жаны бла министр Анзор Езаов Май районда болгъан- дыла. Ала, жер-жерли адми- нистрациясыны башчысыны кыулугун толтурган Татына Саенко бла тюбешип, жангырты- лырга керек болган школланы болумлары бла шагърейлен- генди.

Аны юсюндөн бизге муниципалитетни администра- циясыны пресс-службасындан билдиргенди.

Бюгонлюкде районда онеки школ барды. Келир заманда аладан тёртюсюне тынгылы

ремонт этилликди. – Жууук кезиуде тёрт мектеп- ден экинине тынгылы ремонт ишле башланьыркыдыла. Андан сора да, Майский шахарда эски 14-чю номерли орта школну ору- нуна 330 окуучугга жангысы ишлениркиди. Аны бла бирге 2023 жылда да Александровская элде 200 окуучугга мектеп салыр мурат барды, – дегенди Татына Викторовна.

Мектепледе болум бла шагъ- рейленгенлеринден сора, кыонакыла школланы таматала- ры, тынгылы ремонтха контрол этген жамауат советни келечиле- ри эм ата-анала да кыатышып, тюбешуу бардыргандыла.

Анзор Езаов жангыртыу ишле

барган кезиуде жамауат бла тири байламлык жюрюктюлю- рге кереклисин эсгертенди. Ол санда болумну ата-анала бла сабийле контрольда тутаргга эм оюмларын да айтырга керекле- рин сагыннганды.

Тюбешуу ачык ушакы этиу халда бардырылганды. Жый- ылыуга келгенле кыонакыла кеп тюрлю соруула бергенди эм алагга толу жууапла алган- дыла.

Ахырында Заур Далхатович, тынгылы ремонтха бла кыруулу ишлеге аха табылгытын эм белгиленген план толусунлай толтурулугун да чертгенди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

БЕЛГИЛЕУ

Ахшы муратла бла кёлленип

Тырнаууз шахарда Моква- ланы Магомат атлы сабий эм жаш тёлю чыгъармачылыкны арасы малкыар халкыны кырал- лыгы кыайтырылган кюннге жораланган литература-ма- даният ингр бардырганды. Педагог Темуккуланы Асиятны башламчылыгы бла кыурал- гъан магъаналы жумушха араны Элбрус эм Кёнделен элдеги филиалларыны келечилери да кыатышдыла.

Сыйлы кыонакыла уа мах- кемени таматасы Мисирланы Фарида тюбегенди. Ол кюн

хунерлерин керюзютгенди. Кими назму айтханды, кими тепсегенди.

Сабийлеге уа районда сыйла- ры жюрюген адамла Ахматла- ны Мариям, Хасантаны Лиза, Тёпеланы Исмайыл да кеси жашауларындан халпарлагъан- дыла, миллетге туугъан жерине кыайтырга эркинлик берилген- де, аланы кыуанчларыны чеги болмагъаны юсюндөн энчи сыймеклик бла айтхандыла.

Тырнауузчу сабийле Аппайла- ны Алина бла Малика, Джабарла- ны Месум, Хаджиланы Руслан бла Ибрагим, Гайыланы Танзила бла Наила, Голюйланы Альмира назму айтыуда усталыктарын керюзютгенди. Ала миллетни жашауун, кыдарын суратлагъан тизгинлени келгенлеге саугга этгенди. Кёнделени школчула уа кыонакыбайлык бла байлам- лы адетни юсюндөн постановка- ны керюзютгенди.

Тырнаууз шахарны 5-чи но- мерли сабий садны гитчечик- клери уа байрам жыйылыуга назмула бла тепсеу жарашды- рып келгенди. Аланы юйрети- учоле Атырызланы Сейжан бла Залияханланы Гулнара хазыр- лагъандыла. Эзденланы Хызыр а Джабарланы Месумга бла садикге жюрюген Ногайлы- ланы Зайнафха хунерликлери ючюн кесини китапларын саугга этгенди.

Ингрни жаба, Мисирланы Фарида да сыйлы кыонакыла саугга ала этгенди. Педагог Тему- куланы Асиятха да ыразылыгын билдиргенди.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

ИГИЛЕНДИРИУ

Жолла тапландырыладыла

Быйыл Кыабарты-Малкыарда «Кыоркчуусуз эм тынгылы жолла» миллет проектге керё регион магъаналы жолланы жюз километри чаклы бири жангыртыллыкды.

Алгъадан этилген планнга эм келишимлеге тийишлиликде, кышыда окуна 19 объектен 13-де ишле башлангандыла. Бусагъатда аланы кёбю- сунде эски бордорланы, белгилени эм асфальтны да кетерип бошагъандыла. Аны бла бирге кыорк- чуусузлукну жалчытырча мадар да этилгенди.

Эски Черекде, Псыншоко, Куба-Таба элдеде, Майский шахарда эм Нальчикде Кыабарты орам- да уа тротуарланы ишле бошай турадыла. Жолну мурдорун кючлеп башларгга кюннн ачылырын саклайдыла.

Аны бла бирге Малкада жолну мурдорун хазыр- лап тебирегенди. Светловское, Октябрьское, Шордаково эм Белокаменское элени кыатлары бла ётген жолгга уа асфальт салырга мадар этиле турады.

Эсге сала айтсак, быйыл Элбрус, Псыхурей, Этоко, Батех, Куба-Таба, Жемтала, Псыншоко, Красноармейское, Эски Лескен, Экинчи Лескен,

Кахун, Герменчик, Эски Черек, Янтарное, Октябрь- ское элдеде жолла жангыртылынып, мардалагга келиширча болушкыдыла.

Бар ишлеге да кыаты контрол этиледи, ала миллет стандартлагга тийишлиликде бардыры- ладыла.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Жамауат ЭМ ДИН

ОРАЗА

«Рамазан ай табыныңу, тазаланыңу кезиүдү»

Сыйлы Рамазан ай быйыл, ал тергеулеге кере, апрельни биринчи конлерине тошерикди. Болса да КЪМР-ни Муслиманларыны дин управленясы, раис-иймамланы жыйлыуун бардырып, айны болумуна кырап, бу сыйлы кюн энта шарт тохташдырыллыкды.

Рамазан Аллахуталага табыныңу, адамны кесини ич дунясын тазалауу, аман кылыкларындын кытулууну, ахшы ишлени кебейтиуну кезиүдү. Бу сыйлы айда ораза тутарга борч нек салынганны, андан кимле эркин этилгенлерини, кесинги анга кылай хазырланырга кереклисини эмда көп башха затланы юслеринден бизге Фергегеж элли ийманы Бэюланы Хаким хажи айтады.

– Хаким хажи, ораза муслиманлагга борч нек этилгенди?

– Сыйлы Къуранда аны юсюнден былай айтылады: «Сизге ораза фарыз болуп жазылганды. Сизни аллыгызда келген умметлеге кылай борч болган эсе да». Ораза адамны бла жангыз да бир Аллахны араларында болган ишди, шартды, анга башха бир жан кытышмайды. Башхаладан бугуп ашаган-ичген да эталлыксыз, аны киши да кермейди. Алай аны Аллаждан жашыраллык тойлоо эсе да.

Алай бу ай кыруда кесинги ашдан, суудан тыйган бла чекленип кыламды. Аны мағанасы кыайда кенги, теренди. Кезлерибизни, тилибизни, кыулактыбызны да Аллахны ырызы этмеген заттадан, харамлыкдан тыйган – оразаны мағанасына киредиле. Ол бизни Аллаха жуукылашдырган амалдан бирди.

Сау айны ичинде кесибизни гюнахлы заттадан тырага юйренебиз. Мухаммат фыйгамбарны асхабарыны сохталары былай айта эдиле: биз оразаны алты айны сакылай эдик, ол бошалгандан сора у аны алты айны ашыра эдик. Башхача айтханда, аланы сау жыллары оразагга хазырланыу, аны ашырыу, хайырын керюу бла байламлы болганды.

– Ораза хар муслиманнга да борчу, алай андан эркин этилгенде да болура?

– Хау, сёз ючюн, акылбалык болмагъанлагга. Дагыда кыартлыкдан салууклары болмай, аны кеңералмазлыкыла да. Андан сора да, аурууганла, кюнню узунуна дарман ичмей туралмагъанла. Бу кыауум адам кафарларын берликдиле. Аладан сора сабийден кытулгъанлагга: ораза тутам деп, кыот таркайтып, баласын кыотыйнарга жарамайды. Сабийден ауруган тишериуга врач саулугуңг, кыаруңг жокду, баланг, кесинг да кыыйналырыксыз деп, диагност салса, ол да эркин этиледи. Алай арта, сабийлери ёсгенден, кыотден башха аш-суу ашап башлагандан сора аны телерге борчлудула.

– Кафара не болганы аныгылап кыойсанг эди?

– Саулугу осалдан оразаны тутмагъан хар кюнден мискинни тойдуругга керекди. Аны ача бла телерге да болукъду, аны ёлчемин Муслиманланы дин управленясы, хар жылдача, быйыл да тохташдырыллык болур. Алай бла хар кюннен тергеп, айгга чыкыган ача жарылагга садакыга бериледи. Аны мекжитлеге берирге да болукъду, иймамла у аны тийишлилеге юлешедиле: жарлылагга, кыолайсызлагга. Мекжитни кесинде бу ача кыламды.

– Ача бермей, хар кюннен да бир адамны ашатып тойдурус у жараймыды?

– Хау, алай кимни болса да угъай, факырыны, мискинни. Аллай адамны билмей эсе, бериледи ача мекжитге. Иймамла у элде болушлык керек болганланы, кыолайсызланы танийдыла.

– Халкыда былай оюм барды – оразаны саулуга туталмайла, алай аллында, ортасында, ахырында ючюшер кюн бла чекленсем да тамамды деп. Ол а тюзмюдү?

– Жумшатып айтсам, ол сабий оюнду. Акылбалык

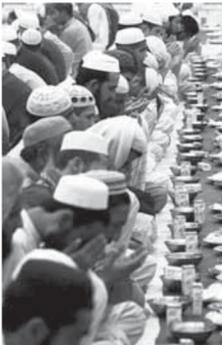
онг барды. Башха хадисде айтылганыча, Рамазан айны хар кечесинде Аллах жакимни отундан кыутултханла бардыла.

Айны ахыр он кечеси уа бютюнда энчиле: Кыдар кечени илеуде. Кыуранны айтанда айтылганыча, бу кече минг айдан ахшыды. Ол кезиуде этген намазинг, тилекиринг, Кыуран окугъанынг минг айны Аллах табынганды алгъан сууаплыкыгга тенгди. Минг ай а 70 жылдан артыкды.

Мухаммат фыйгамбарны асхабары былай айтхандыла: ораза айны ахыр он кюнню жетсе, Мухаммат (Аллахны саламы анга болсун) белин кыаты кысыханды. Аны мағанасы неди? Намазларына кыошуп, ахшы ишлени кебейтип, юйдегилерин да кече утып, Аллах табындырганды. Бизге да Рамазан айны ахыр он кюнню ол халда бардырырга тийишлиди.

– Миллетге хар байрым кече лекъумла биширип, конфет-кыалачны коншугга-жуукыга юлешген тере барды. Аны сууаплыкыгы бармыды?

– Аллахны Сыйлы Китабында, неда Мухаммат фыйгамбарны, Аллахны саламы

манлагга фарыздыла, бирин толтуруп, башхасын кыоюрга дин эркин этмейди.

Намазны Рамазанда кылып, башха заманда кыойган дин бла ойнаду. Андан адамгга хайыр чыгарыкыды деп айталмаймы. Бу ай жылда деп сыйлы кезиуледен бирди. Аны сууаплыкылары кыатланып-кыатланып бериледи. Алай ол бошалгандыла намазныгы кыо эсенг, бир ахшы ишни эте кетип, анга сокыуранганча болуп кыалады.

– Жамауатда адамла кеп торлюдоле, ийманлары болганла, болмаганла да бардыла. Муслиман кесин ала бла кылай жюрютюрге керекди?

– Оразаны шартларындан бири – сабырлыкды. Дининги ыспасыз, хылыкка эте эсе, аман кезден кыарай эселе да, анга да сабырлык этерге, кесинги керти муслиманча кергютюрге борчлуду. Муслиман кесини хали, сыфаты бла диннге чакырыу этеди. Алай оразама деп, жумдуругуңг бла столну кыатып, кыатымда ашам, чай ичме деп, кесинги алай кергютюрген керексиз ишди. Сени дин телеринге кыажалукъ бар эсе да, тюзюп, кесинги жумушунг бардыраса. Алай бла телеринде халк ол адам сау кюнню ашсыз, суусуз туралады, мен а аны нек эталмаймы деп, сагыш этерикди.

– Ушагыбызны аллында да айтхаса, ораза кесинги ашдан бла суудан тыйган тойлюдо...

– Мухаммат фыйгамбар, Аллахны саламы анга болсун, хадислеринде Рамазан чомартлыкны айды деп кеп кере айтханды. Башха хадисде уа былай айтылады: хар затны да сууаплыкыгын ёнчелей келгенме, алай оразаны сууаплыкыгын а жангыз Аллах биледи. Бу айда сууаплыкык жети юзюрге дери кыатланады. Кыуран окууп, намаз кылып, зикир, дуа, садакка этип, сууаплыкыны кыатлап алырга

ахчыңгыга дери жуумай кыойсанг, ол ахшыды, оразаны тылпыу чыгарча аузундан.

– Бу кезиуде кемчиликте эте да болурабыз?

– Ала аз тойюдоле. Сёз ючюн, ууахтысындан кеч кыламзга керекди. ДУМ намазны, оразаны графигин берючюдо, анга таянырга тийишлиди. Эрттен намазга дери бир 5-10 минут алгга ашдан-суудан, тиш жуугъандан бош болсанг игиди, ишкели ууахтыгга кирмез ючюн. Бирле замандыла ауз ачмай, кебюрек тутсам, аны сууаплыкыгы улпурак болуукъ сунадыла. Алай фыйгамбар ашыгып ачыгыз оразагызын дегенди. Азан кычыргандан сора олсагъат ауузларыгга керекди.

Билмей адам бир затны кыайып кыоюрга болукъду. Мухамматны, Аллахны саламы анга болсун, аны юсюнден да былай хадиси барды: «Аллах ашаты, ичирди аны, ол муслиманнга бир саугга болду». Билмей, унутуп, бир жукъ кыапканы ючюн ораза бузулмайды. Алай эсинге тошюрюп, ашагъаныгы кыоюп, аузунг тазалагъан эсенг, оразаны андан ары тутарга эркинсе. Унутханга сорумайды. Аны иш этип ашагъаныг, суу ичгенинг, юй бичегинг бла кыалганыг, кесинги билип кыустурханыг бузайдыла.

– Бир сылтау бла оразанг бузула, аны ууахтысы жетгинчи тутарга керекмиди? Бирле мен ниет этгенме, кюн баткычыгга ауузларыгк тойюле, деп ачмайдыла. Ол тюзмюдү?

– Алимлени оюмларына кере, оразанг бузулган эсе, аны уахтысына дери тутханыг ючюн сууаплыкык аллык тойлоо. Алай тутарга уа керексе, ол сени кыаты болуругга юйретирикди. Тишариуаланы юслеринден айтханда, бир-бир кезиуде, чархларыны энчиликери бла байламлы, оразалары бузулурга болукъду. Алай болса, ашамгга дери оразасын ачмай тутарга кереклисиз жокду. Жаланда кыойган конлерин арта телерге тийишлиди.

– Оразаны ууахтысы жетгенде, муслиманла бирге жыйылып, аууз ачкан тере барды.

– Мухаммат фыйгамбар, Аллахны саламы анга болсун, алай айтады – аууз ачдыргъанга аны тутхангача аллай бир сууаплыкык болур. Ол ахшы, иги жумушду, анга ишеклик жокду. Алай бу ишни башха жаныны юсюнден да айтырга союме. Мухаммат фыйгамбар аууз ачдыргъаны анылатханда, бай байны сыйлагъаны юсюнден угъай, кыолундан келген факырыны, мискинни, кыолайсызны тойдургъаны юсюнден айтханды. Бизде уа мекжитте жюрюгенле бир бирлери сыйлап кыоюдыла. Аны сууаплыкыгы барды, кыоншунг окуна тойдуранг, ахшы ишледен бириди. Башханы сыйлаган дин бурюрган жумушладан бириди.

Алай биз аууланганын бла садаканы араларын айыралмайбыз. Сёз ючюн, жик дууалада ашатхан эте-биз келгенле, ол садакка болмайды. Ифтарда уа, бютюнда уллу эллерибизде, иги кесек ачха кыоратылды. Мен акыл этгенден, аны жыйшыдырып, элде бир жарлыгга берилсе эди, ол аяк тиреп, бир жумушун тындырылкъ эди.

– Ораза муслиманнга байрамды. Газет окуучуларыбызга кылай алгыш этерик эдинг?

– Битеу жамауатка, кесиме да кемчиликледен, гюнахладан тазаланып, аман кылыкларыбыз азайып, оразаны ахырына тазаланып, Аллахны ырызлыкын тапхан кыуладан болурча барыбызга да ийман, кюч, кыаруу, акыл да жетсинде деп тилерге союме.

Башха хадисде уа былай айтылады: ораза тутханын аузундан чыкыган тылпыу Аллахны аллында мискин ийсинден эсе ахшыды. Алимлерибиз айтханларыча, тоше дери тишлени жууаргга эркинсиз, жаланда кегет, нанык татыулары болмаган пастала бла. Тюзден аууз

Номерни хадиси

Муслиманны жашауунда эм уллу байлык

Мухаммат фыйгамбар, Аллахны саламы анга болсун: «Кыямта кюнде Аллахуталаны кылу тёрт затны юсюнден сорулгунчу жеринден теберик тойюлду. Биринчиден, жашаууну – аны кыалай ётдюргенин. Дагыда жашлыгын кылай жашагъанын. Ызы бла байлыкыны – кыалай ишлегенин бла кыоратханыны юслеринден. Эмда билимин кыалай хайырланганын» (Тирмизи).

Андан сора да, Мухаммат: «Беш зат бла башха беш зат келгинчи хайырланганы: жашлыгыгыз бла – кыарт болгунчу, саулугуугуз бла – ауруу келгинчи, байлыкыгыз бла – факыралыкыны сынагыныч, эркин заманыгыз бла – ишле, жумушла башлангычы эмда жашауугуз бла – ёлжюм жетгинчи». (Хаким).

Муслиманны жашауда эм уллу байлык заманды. Заман ахчадан, байлыкдан да багылды. Кыабыр аллында турган адам битеу байлыкын кыоратса да, жашаууна бир кюн окуна кыошаллыкымыды? Аллахутала Сыйлы Кыуранда бир ненча жерде заман бла ант этеди. Сёзлерибизге бир юлго: «Ашхамны аллында заман бла ант этеме, адамла кыоранчыдыла, жаланда ийнанганладан, ахшы ишле этгенледен, бир бирлерине кертини, тюзюкюню айтхандан, сабырлык этгенледен башхала» (103:1-3).

Дагыда заманда адам сагыш этерча шартла, юлголе, тамашлыкыла бардыла. Ибн Аббас билдиргенди: «Мухаммат фыйгамбар: «Адамланы кебюсю эки ырахматлыкдан кыуру кыалгандыла: саулукъдан бла эркин замандан», дегенди» (Бухари).

Ислам медицина

Аш-суу – саулукъну мурдору

Рамазан айда муслиманла кюнню узуну кеслерин ашдан, суудан, аман кылыкыладан тыйып, Аллахуталага табынадыла, тилекле этедиле, жандоурукы ишле толтурадыла. «Ислам в Евразии» газетни баш редактору Аккайлы Хасим хажиден, ол а Аль-Азхар университетни бошоганды, муслиман медицинада ашны-сууну юсюнден кылай айтылганын сорганбыз. Оразаны аллында бу билим мағаналы болур, баям:

– Мухаммат фыйгамбар, Аллахны саламы анга болсун, ауузлануу жорукларынын жарашдырганды. Ала арап эм ислам медицинага уллу себеплик этгенлерин айтчырады. Саулукъну жашаууну мурдору аш-суу болганын мекдиле эрте тохташдыргандыла. «Аш орун – адамны кыуду. Кыан тамырла андан кыаруу алады. Ол сау эсе, тамырлагга да саулукъ барады. Алай ол ауруу болганды, тамырла да ууну айландырыла», дегенди Мухаммат фыйгамбар, Аллахны саламы анга болсун.

Арап тилге «химья» деген сёз барды. Ол тюз ауузлануу эм аны бла байламлы саклыкыла деген мағананы тутайды. Ибн Харис, анга уа арапыланы саулукларына багычуу дегенди, былай айтханды: «Химья – саулукъну мурдору. Аш орун а – ауруулары жери».

Ислам медицинада адамны бакъдан кезиуде аны санларында сабырлык, тынчылык, сабырлык деген мағананда айтылады. Муслиман медицинада дагыда «мизадж» деген аныгыла барды. Ол ырахматлык, тынчылык, сабырлык деген мағананда айтылады. Ислам медицинада адамны бакъдан кезиуде аны санларында сабырлык, тынчылык, сабырлык деген мағананы тутайды. Ибн Харис, анга уа арапыланы саулукларына багычуу дегенди, былай айтханды: «Химья – саулукъну мурдору. Аш орун а – ауруулары жери».

Ауузлануу

«Химья» деген сёз барды. Ол тюз ауузлануу эм аны бла байламлы саклыкыла деген мағананы тутайды. Ибн Харис, анга уа арапыланы саулукларына багычуу дегенди, былай айтханды: «Химья – саулукъну мурдору. Аш орун а – ауруулары жери».

«Химья» деген сёзю теренирек аныгылау ючюн Мухамматны жашауундан бир юлго келтирирге союме. Фыйгамбарны бла аны экиге айланган кыарындаш Алийни Умм аль-Мандарини юйюне кыонокъга чакыргандыла. Ауузлануу башлардан алгга Мухаммат, Аллахны саламы анга болсун, Алийге айлануу: «Сен ауруп, кеп болмай агызы юсюне болганса», деп, арпадан бла чогундор башладан этилген калкны аллына тюртюп: «Бу санга хайырлыды», дегенди.

Арап хайырлыгы ашарыкларында эрттенде да белгиледи, аны халк медицинада кенг жюрютедиле. Мухаммат

«Химья» деген сёзю теренирек аныгылау ючюн Мухамматны жашауундан бир юлго келтирирге союме. Фыйгамбарны бла аны экиге айланган кыарындаш Алийни Умм аль-Мандарини юйюне кыонокъга чакыргандыла. Ауузлануу башлардан алгга Мухаммат, Аллахны саламы анга болсун, Алийге айлануу: «Сен ауруп, кеп болмай агызы юсюне болганса», деп, арпадан бла чогундор башладан этилген калкны аллына тюртюп: «Бу санга хайырлыды», дегенди.

Арап хайырлыгы ашарыкларында эрттенде да белгиледи, аны халк медицинада кенг жюрютедиле. Мухаммат

«Химья» деген сёзю теренирек аныгылау ючюн Мухамматны жашауундан бир юлго келтирирге союме. Фыйгамбарны бла аны экиге айланган кыарындаш Алийни Умм аль-Мандарини юйюне кыонокъга чакыргандыла. Ауузлануу башлардан алгга Мухаммат, Аллахны саламы анга болсун, Алийге айлануу: «Сен ауруп, кеп болмай агызы юсюне болганса», деп, арпадан бла чогундор башладан этилген калкны аллына тюртюп: «Бу санга хайырлыды», дегенди.

Арап хайырлыгы ашарыкларында эрттенде да белгиледи, аны халк медицинада кенг жюрютедиле. Мухаммат

«Химья» деген сёзю теренирек аныгылау ючюн Мухамматны жашауундан бир юлго келтирирге союме. Фыйгамбарны бла аны экиге айланган кыарындаш Алийни Умм аль-Мандарини юйюне кыонокъга чакыргандыла. Ауузлануу башлардан алгга Мухаммат, Аллахны саламы анга болсун, Алийге айлануу: «Сен ауруп, кеп болмай агызы юсюне болганса», деп, арпадан бла чогундор башладан этилген калкны аллына тюртюп: «Бу санга хайырлыды», дегенди.

Арап хайырлыгы ашарыкларында эрттенде да белгиледи, аны халк медицинада кенг жюрютедиле. Мухаммат

«Химья» деген сёзю теренирек аныгылау ючюн Мухамматны жашауундан бир юлго келтирирге союме. Фыйгамбарны бла аны экиге айланган кыарындаш Алийни Умм аль-Мандарини юйюне кыонокъга чакыргандыла. Ауузлануу башлардан алгга Мухаммат, Аллахны саламы анга болсун, Алийге айлануу: «Сен ауруп, кеп болмай агызы юсюне болганса», деп, арпадан бла чогундор башладан этилген калкны аллына тюртюп: «Бу санга хайырлыды», дегенди.

Арап хайырлыгы ашарыкларында эрттенде да белгиледи, аны халк медицинада кенг жюрютедиле. Мухаммат

«Химья» деген сёзю теренирек аныгылау ючюн Мухамматны жашауундан бир юлго келтирирге союме. Фыйгамбарны бла аны экиге айланган кыарындаш Алийни Умм аль-Мандарини юйюне кыонокъга чакыргандыла. Ауузлануу башлардан алгга Мухаммат, Аллахны саламы анга болсун, Алийге айлануу: «Сен ауруп, кеп болмай агызы юсюне болганса», деп, арпадан бла чогундор башладан этилген калкны аллына тюртюп: «Бу санга хайырлыды», дегенди.

Арап хайырлыгы ашарыкларында эрттенде да белгиледи, аны халк медицинада кенг жюрютедиле. Мухаммат

«Химья» деген сёзю теренирек аныгылау ючюн Мухамматны жашауундан бир юлго келтирирге союме. Фыйгамбарны бла аны экиге айланган кыарындаш Алийни Умм аль-Мандарини юйюне кыонокъга чакыргандыла. Ауузлануу башлардан алгга Мухаммат, Аллахны саламы анга болсун, Алийге айлануу: «Сен ауруп, кеп болмай агызы юсюне болганса», деп, арпадан бла чогундор башладан этилген калкны аллына тюртюп: «Бу санга хайырлыды», дегенди.

Арап хайырлыгы ашарыкларында эрттенде да белгиледи, аны халк медицинада кенг жюрютедиле. Мухаммат

2022 жылда апрельге беш ууахты намаз кылыңу заманы

Айны кюнлери	Эрттен намаз	Кюнню чыкыган заманы	Тош намаз	Э к и н д и намаз	Ашман намаз	Жасы намаз	
1	Байрым кюн	04:17	05:47	12:20	15:53	18:35	20:15
2	Шабат кюн	04:16	05:46	12:20	15:54	18:37	20:17
3	Ыйых кюн	04:14	05:44	12:19	15:54	18:37	20:17
4	Баш кюн	04:12	05:42	12:19	15:55	18:39	20:19
5	Геюрге кюн	04:10	05:40	12:19	15:55	18:40	20:20
6	Бараз кюн	04:08	05:38	12:18	15:56	18:41	20:21
7	Орта кюн	04:07	05:37	12:18	15:56	18:43	20:23
8	Байрым кюн	04:05	05:35	12:18	15:56	18:44	20:24
9	Шабат кюн	04:03	05:33	12:18	15:57	18:45	20:25
10	Ыйых кюн	04:02	05:32	12:17	15:57	18:46	08:26
11	Баш кюн	04:00	05:30	12:17	15:58	18:47	20:27
12	Геюрге кюн	03:58	05:28	12:17	15:58	18:48	20:28
13	Бараз кюн	03:56	05:26	12:16	15:59	18:50	20:30
14	Орта кюн	03:55	05:25	12:16	16:00	18:51	20:31
15	Байрым кюн	03:53	05:23	12:16	16:00	18:52	20:32
16	Шабат кюн	03:51	05:21	12:16	16:00	18:53	20:33
17	Ыйых кюн	03:50	05:20	12:16	16:00	18:54	20:34
18	Баш кюн	03:48	05:18	12:15	16:01	18:56	20:36
19	Геюрге кюн	03:46	05:16	12:15	16:01	18:57	20:37
20	Бараз кюн	03:45	05:15	12:15	16:02	18:58	20:38
21	Орта кюн	03:43	05:13	12:15	16:02	18:59	20:39
22	Байрым кюн	03:42	05:12	12:14	16:02	19:00	20:40
23	Шабат кюн	03:40	05:10	12:14	16:03	19:01	20:41
24	Ыйых кюн	03:39	05:09	12:14	16:03	19:03	20:43
25	Баш кюн	03:37	05:07	12:14	16:03	19:04	20:44
26	Геюрге кюн	03:36	05:06	12:14	16:04	19:05	20:45
27	Бараз кюн	03:34	05:04	12:14	16:04	19:06	20:46
28	Орта кюн	03:33	05:03	12:13	16:05	19:07	20:47
29	Байрым кюн	03:31	05:01	12:13	16:05	19:09	20:49
30	Шабат кюн	03:29	05:00	12:13	16:05	19:10	20:50

КЪМР-ни Муслиманларыны дин управленясы.</

Малквар халкыны кырал-чачылып турган кеп эски элерибиз бардыла. Алагы кыраган аны аурумай кыла болмаз. Кеп кыйын салынып, ташдан кылаанып ишленген журтла биогенлюкте оюлуп, ариу арбаланы у мурса, чыгына басылды.

Ол кюн библиотекачыла Мечиланы Халимат бла Джульетта Бортова сабийлеге малквар халкыны кечорюлгенини, артка кылай кыайтарылганыны, байрамны тарыхыны эм ол кюнню магыналыгыны

юсюнден хапарлагандыла. Ала белгили малквар поэте Мечиланы Кязими, Куйлианы Кыйсыны, Зумакулланы Танзиляны поэзия тизгинлерин окугандыла, лицейчи да кеслери хазырлаган назмулары эшитиргендиле.

Байрамны чегинде «Кертчиликни бла тюзлюкню хорламы» деген китап кермюч кыралганды. Дагыда «Жашайды миллет кишиге бойсунмаган кчадары бла» презентация эм «Биз ала бла ехтемленебиз» деген видеопрезентация кергюзюлгениди. Анда окуучула халкыны белгили адамларыны, урушну эм уру-

ТЮБЕШИУ

Тарыхыбызны эсгергендиге

нуну жигитлерини юслеринден толурак билгендиге. Андан сора Жаникаланы Элдарны «Возрождение» деген жырына тынгылагандыла. Сабийлени бу байрамга

ол жаны бла оюмларын айтууларын энчи белгилерчады. 28 март Къабарты-Малкварда жашаган битеу миллетлени бирикдирген байрамды, ол бу тюбешуно да баш ышаны

суюпо кшошуганларын, малквар халкыны жетишимлерини юсюнден хапарга ехтемленип тынгылаганларын, кеслерини

эди. Жыйылыу жарык жыр, тепсеу бла ахырына жетгенди.

АБАЙХАНЛАНЫ Мадина.

КЕГЕНИМ, ЭШИТГЕНИМ

Кечалмаган жүрек

Чегем тарында оюлуп, чачылып турган кеп эски элерибиз бардыла. Алагы кыраган аны аурумай кыла болмаз. Кеп кыйын салынып, ташдан кылаанып ишленген журтла биогенлюкте оюлуп, ариу арбаланы у мурса, чыгына басылды.

Думаланы баш жанында эл Ачыды. Анга бирле Ачы Думала деп тургандыла. Алай Ачы Думаладан да эрте кыралганды. Аны Шимал жаны тик кырады. Тюз аны шанындан ишленип ийле тау башына дери чыгадыла.

анасы да дуняларын алышхандыла. Андан бери жангыз кесиди. Тамата эгечи Букминат ол элде эрдеди. Ага, ана сау заманларында, ауузларында мылылары тауусулгунчу корешгендиге

келин алып келедиле. Ол керти да тап адам болуп тюшеди. Юйде тиширүү этерик ишени этеди, мал да сауды, сютню да жарашдырады. Баш иесини ашынасууна, юсюне-башына

де жыйылып турган болганын айтады. Ызы бла уа кыргыш этеди: «Жюрегим бек кыйналып кетип барам. Мен энди бери кыайтырга мени эрим да ёлюп, сени юйюм сени юйюнге аууп турсун», - деп.

Аллай элерибиз кыайсы ауузда да бардыла. Бу хапарыбызда аллай журтладан бири бла байламы ныгышлада айтыла турган, болган ишни айтайык.

Ачыдан онг жанына юч-тёрт километр барсанг, Бердыбий элден кыалган оюлган хуналаны керебиз. Ол аладан да алгыракта ишленгенди. Онтёртнучю ёмюрню аягында Аксак Темирни аскерлери ойгандыла. Ол да бек тик жерде орнатылган эди - бир юйню чорбаты экинчисине арбаз болуп.

кыатын ал деп жаша. Кюзде ал деселе, ол болжалны жазга кечорюгенди, жазда ал деселе уа, кюзде алдырма деп турганды. Алай эте, кыуум жыл озду. Элде уа Ибрагим Аубекирни юйдегиси бла тюбешеди деп, хапар жайылганды. Алай болурму эди? Аллах биледи аны.

Алай, заман озганы бла, биягы бу эки тюбеше турган хапарла элде жангыдан жайыла тебирейдиле. Аллай хапарны уа айтырга, жаргва сойгенле табылдыла. Хапар Ибрагимни юйдегисине да жетеди. Бу алгва ийнанмай туруп, болсада жюреги уа кыайгылыды.

Керегиле айтадыла Ибрагимни юйдегиси уа, кечгюнчюлөндөн кыайтхандан сора, Думалага келгенди деп. Оюлуп турган юйюм керюп, арбазында да кеп олтуруп кетген хапары барды.

Эл Тюбо элге Чегем череги жеткен жерде онг жанында анга кшошуган Къардан суу деп барды. Ол Чегем бла Бызыны чегинде бийик тауладан келеди. Жайда, таулада кыар эригенде, суу кеп болады. Къардан деп да андан айтхандыла анга деген хапар жорюйдю.

Тюбюндеги юйде эки кызычыгы, бир жашчыгы, юйдегиси Мариям бла Аубекир деп бирреу жашаганды, тынч, ырахаты адам, колхозда малчы. Заманыны кебююн малла бла тау жайлыкыла етдюргенди. Жыл саны да отуздан атлаган эди аны. Башында юйде уа Ибрагим жашаганды, жангыз кеси. Ол а Аубекирден эки-юч жылга гитчерек болуп эди.

иги кырады. Эгеч да анга кыуана жашайдыла. Алай, заман озганы бла, биягы бу эки тюбеше турган хапарла элде жангыдан жайыла тебирейдиле. Аллай хапарны уа айтырга, жаргва сойгенле табылдыла. Хапар Ибрагимни юйдегисине да жетеди. Бу алгва ийнанмай туруп, болсада жюреги уа кыайгылыды.

Ахырында тиширүү тюзюмю кзуруйду да, кюнлени биринде, башындан энишге кырап, Аубекирни кыатыны арбазында быстыр жууа турганын керюп, ичин

Озган кюзде мен да болган эдим алайла. Юйлени арт кыайгылары Думала сыртына тирелип ишленгендиге. Оюлган юйюм да кердюм. Бир юй экинчисини юсюне оюлуп, хырыклары кыайгылары кырап турадыла. Кеп сюелдим алайда сагышланып.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Конференция

БиоТех-2030» деген стратегиялы проектни толтуруу жаны бла иш барады. КъМКЪАУ-ну алимлери голштин эмда кыара-кыолян кыумалы малланы селекциясы бла кюрешедиле. Жемиллени эмда нанкыкыны жангы тюрлюлерин чыгаруу ишни терклендирерча зыгытла ёсдюрген Ара кыуаргва умут барды.

Конференцияга кыатышхан кыонакыла коллегаларыны оюмларына кыулак салгандыла, тахта кегетчиликке хайырланылычу химия кшошакыны, малчылыкка жангычлыкыны, АПК-да илмуну эмда производствону юсюнден селешгендиге.

Жерлени кыйматлы хайырланыуга – энчи магына

Къабарты-Малквар кырал аграр университетде «Эл молк жерлени хайырланыу эмда аш-азыкыла жаны бла кюркмуусузулукну жалчытуу» деген Халкыла аралы илму-сынам конференция бардырылганды. Аны ишине Россейден, Азербайджандан эмда Абхазиядан 248 аграрий-алим кыатышханды. Жыйылыуда, шендю жер башында бола барган политика жумушлары эсге алып, эл молкню айнытууну эмда анда чурумланы юсюнден селешгендиге, дегендиге вузну пресс-службасында.

Пленар кенгешини ачханда, университетни проректору Ауес Кумуков аш-азыкыла жаны бла кюркмуусузулукну жалчытууга энчи магына бергенди. Ол миллетни кюркмуусузулукну бир кесегиди дегенди, шендюго дунияда эм уллу проблемаладан бири болганын чертгенди. Ызы бла вузда аграр илмуну айнытуу жаны бла не зат этиле барганын.

Мында уа айтыр зат кепдю. Сёз ючюн, бийик качеству картоф урлукну чыгаруу уа байламлы илму-технологиялы проект тамамланады. СКФО-да вузла бла бирге университет «Приоритет – 2030» деген проектке да кыатышады. Ставропольда аграр университет да кшошулуп, аны чеклеринде «СмартАгро-

Форумну тематикалы бёлюмлеринде битимчиликке, жерчиликке, ветеринария эмда зоотехния илмула, экологияда, продукцияны жарашдырууда технологияны юсюнден ушак барганды.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Жетишим

Умутландырган атламла

Бу кюнледе Сочи шахарда каратэден «Кубок Кавказа» Битеуроссей зришуле бардырылгандыла. Ол 6-13 жыллары толган жаш спортчуланы араларында етгенди.

Сермешде биринчи жерни кесини жыл сан кыуумунда Изабелла Блиева (25 кг.) алганды. Экинчи жерлеге Аналан Мурат (20 кг.), Имран Сидиков (25 кг.), София Эдгулова (32 кг.), Ванник Григорян (+30 кг.), Эльдар Казанчев (34 кг.) чыкыгандыла.

Ючюнчюле уа Дисана Хуранова (32 кг.), Токумаланы Тамерлан (25 кг.), Азаматланы Алихан (+25 кг.), Темуккуланы Халид (30 кг.), Тимур Чужиков (42 кг.), Акъболатланы Амир (25 кг.) болгандыла.

Спортчуланы бу жетишимлери бла алгышлайбыз.

ДОДУЛАНЫ Мадина.

ЖАНГЫРТЫУ

Ток ызланы алышындырадыла

«Россети Шимал Кавказ» компанияны Къабарты-Малкварда бёлюмюню специалистлери Бахсан районну Атажукино элинде 0,4 кВ кыюлю электрокюч ызлага тынгылы ремонт этип

бошагандыла. Аны бла энди ол эли ток бла жалчытуу иги да ышангылы болганды, деп билдиргендиге.

Атажукинода биогенлюкте 6,3 минг адам жашайды. Анда билим берген беш учреждение, больница, поликлиника да бардыла. Энергетикле жангыртхан ток ызга элли жыл бола эди. Бу ишни чеклеринде ала 615 чыпын орнатхандыла, 40,5 километр ыз тартахандыла.

Экинчиси пластмасса бла тышланганды. Кеси да төрели темир чыбыкыладан эсе кыюлорекди. 1100 абонентни юйлерине ма аллай ызла созгандыла. Токну эсеплеген приборларын а тышына чыгарып, чыпынланы баш жанларын да орнатхандыла. Ишлени барына да 33 миллион сом кыоратылганды.

Эли башчысы Муаед Кумуков энергетиклеге ыспас этгенди. Жангыртыу ишлени хайырындан кеп тюрлю жумушлары энди жөнгиликер болукуларын, ток бла жалчытууда чурумладан кытуулукларыны да белгилегенди.

Къабарты-Малкварда заявка бергенлени арбазларына кеп отлук 2025 жылга дери тартылып бошалырга керекди. Биогенлюкте республика газ бла 94 процентден асламга жалчытылынганын да белги-

лерчады. Аны юсюнден бизге «Газпром газораспределение Нальчик» биригиуну пресс-службасындан билдиргендиге. Компанияда айтханларча, республика табийгат газ бла 94,11 процентге жалчытылынн-

Къармашуулык

Арбазлагга – кёк отлук

ганын эсге алсак, ол кыралда эм уллу керюмдюленден бириди. Аны бла бирге бийыл кёк отлукну ызы барган элдеде арбазлагга дери быргылыны тартырча мадар этилликди. Алай бла 2025 жылга регион бу жаны бла проектни толтуруп бошарыкды.

«Газпром газораспределение Нальчик» биригиу, хайырланыуучулары газ ызга кшошарча программаны бардыргандан сора да, абонентле сылтаусуз болурча тийишли ишлени таммлайды.

Газ быргылыны тартыуда

керекли материалла эм оборувание да Россейде чыгарылгандыла. Ол себепли бу жаны бла тыйгыч жокду. Продукция жангы излемлеге келишеди эм болжалындан кеч кыалмай келтириледди. Аны хайырындан РФ-ни Президентини 2023 жылга дери газ бла жалчытырга биргун толтуруу сылтаусуз тамамларыгы баямды, - дейди «Газпром межрегионга Нальчик» компанияны таматасы Залим Вороков.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

УЧРЕДИТЕЛЬ: КЪАБАРТЫ-МАЛКВАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЫЛАНЫ Хасан
РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЛЛАНЫ Назабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКУЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редактору приёмный – 42-63-01.
Баш редактору орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 40-03-24.
Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52.
РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛОМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окыуучула бла байламкысла жюрютоу эм жазылыу – 42-37-94.
Энчи корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 42-66-85, 40-28-97.

Редакция авторла бла кыагыт жюрютмейди. Къол жазмалага рецензия этилмейди эм ала артка кыайтарылмайдыла. Газетде басмаланган материалда айтылган оюмла редакцияны оюму бла келишимге болукулдула. Алада айтылган хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законна тийишлиликке материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла. Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машина бла жазылган 5-6 бет) кёню алмайды. Газет Связыны, информация технологияны эмда асламлы коммуникацияны ишлери жаны бла федерал надзор кыуулукну (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкварда управлениясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди. Регистрация номер – ПН № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмага «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службысы хазыр этгенди. Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а
Газетлени ишленине тапдыруу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управленисы жууаплыды. Телефонла: 76-01-21
Газетлени розничкага сатыу ючюн КъМР-ни «Роспечать» акционер обществосу жууаплыды. Телефон: 42-69-34
Газет ийыкыда юч кере чыгады – геурге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикте керу 19.00 сагытта кыол салынады. 20.00 сагытта кыол салынганды
ГАЗЕТНИ НОМЕРИ:
ЧЫГАРГАНЛА:
Улбашланы Мурат – дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарыны орунбасарлары; Гелаяны Валя (1-чи бет), Ахматланы Люаза (2-чи бет), Зезаланы Лида (3-чо бет), Мокъаланы Зухура (4-чо бет) – корректорла.
Тиражы 1682 экз. Заказ №627
Багысы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин аглы проспект, 5
электрон почта: elbor_50@mail.ru